

Śladami Cyryla i Metodego

- ze zbiorów Biblioteki UMCS

Bracia Cyryla (ur. ok. 827-zm. 869) i Metodego (ur. ok. 825-zm. 884) określa się mianem „apostół Słowian”, ponieważ za ich najpoważniejsze dokonanie uznaje się wprowadzenie kultury chrześcijańskiej na ziemi słowiańskie. Jednak współcześnie w ich dziedzictwie na plan pierwszy wysuwa się nie tylko działalność misyjną, ale również wpływ na kształtowanie się tożsamości europejskiej, budowanej w poszczególnych zakątkach kontynentu w oparciu o cywilizację dawnej Grecji i Rzymu.

Działalność braci pozwoliła narodom słowiańskim zachować rdzenną kulturę, wpisując jednocześnie Słowiańszczyznę w szerszy plan społeczności chrześcijańskiej. Miano „ojców kultury” narodów słowiańskich akcentuje ich rolę jako twórców podstaw nauki i literatury, ale także jako łączników pomiędzy światem Zachodu i Wschodu, próbujących znaleźć w trudnych czasach walk i sporów podstawy do dialogu i budowania jedności w Kościele, z szacunkiem do tradycji współtworzących go narodów. Misja Cyryla i Metodego może stanowić drogowskaz dla podzielonego Kościoła i współczesnego świata, przypominając o korzyściach płynących z poszanowania odrębności Innego i efektach, które wydaje rozumna współpraca.

Św. Cyryl i św. Metody, szkic do obrazu, 1885, [w:] *Matejko - obrazy olejne*. Warszawa, 1993.

Św. Cyryl i Św. Metody, apostołowie Słowian [w:] Konrad Onasch, Annemarie Schnieper, *Ikony. Fakty i legendy*. Warszawa, 2002.

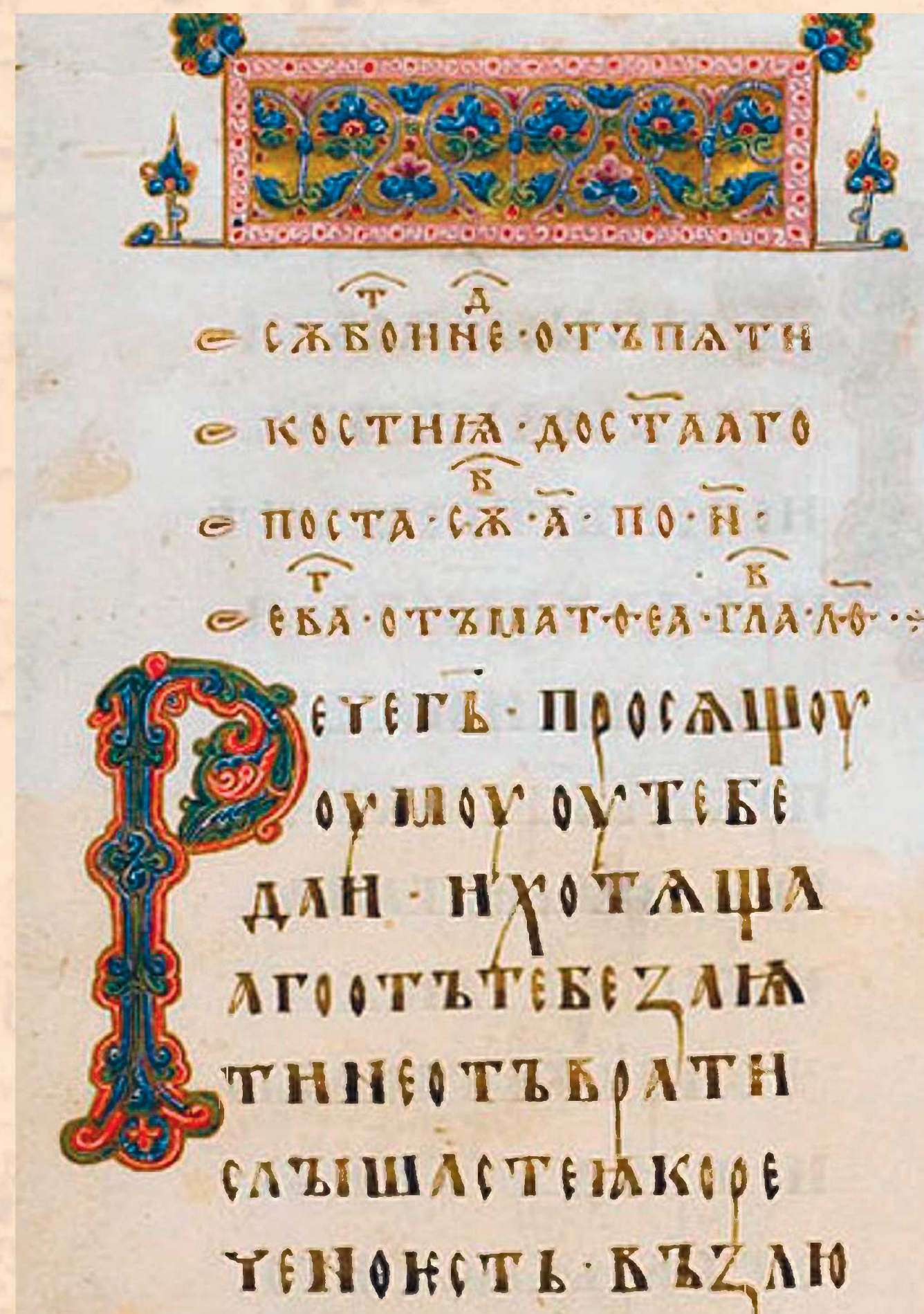

Figura św. Cyryla
- front kościoła Świętych Cyryla i Metodego,
Terchowa, Słowacja.

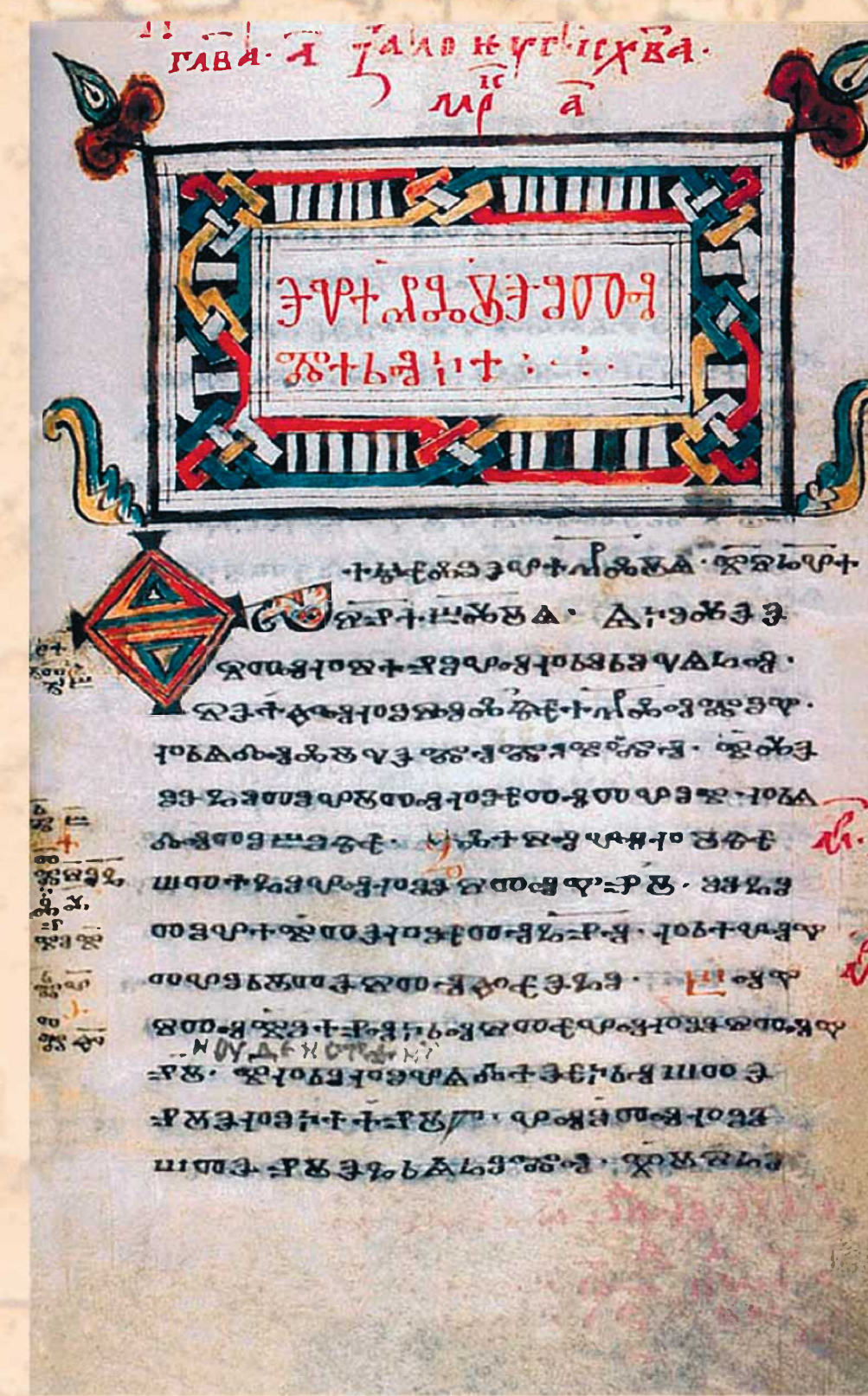
Słowiańska działalność Cyryla i Metodego została poprzedzona pracą misyjną nad Morzem Czarnym (Cherson). Poza cennym doświadczeniem charakteryzowało ich staranne wykształcenie: Cyryl przed złożeniem ślubów był politykiem, filozofem i teoretykiem poezji, znającym m.in. łacinę, grekę, hebrajski; Metody był prawnikiem, administrującym jedną z prowincji Cesarstwa Bizantyjskiego. Obaj jako pochodzący z Solunia (dzisiejsze Saloniki) posługiwali się również dialektem macedońskim, będącym jednym z języków słowiańskich, byli też wybitnymi teologami i językoznawcami. Misja braci była odpowiedzią na prośbę księcia Państwa Wielkomorawskiego, Roścysława, który pragnąc wyzwolić się spod wpływów niemieckich poprosił cesarza bizantyjskiego Michała (indagowany jako pierwszy papież Mikołaj I nie odpowiedział) o misjonarzy potrafiących komunikować się z jego poddanymi. Wysiłki prowadzone przez pierwsze misje (najpierw irlandzkie i szkockie, następnie niemieckie) były w większości daremne – głównym tego powodem była bariera językowa, dzieląca duchownych od ludu. Po przybyciu na Morawy Cyryl i Metody dostrzegli szansę ewangelizacji dzięki wprowadzeniu do liturgii w miejsce łaciny bądź greki mowy słowiańskiej. W tym celu musieli oni stworzyć alfabet, umożliwiającą spisanie pierwszych tekstów liturgicznych i biblijnych w języku słowiańskim: tak narodziła się głagolica, dzięki której można było tłumaczyć niezbędne teksty.

Dalszy los braci związany był nieustannie z walką o wpływ na Słowiańszczyznę duchownych niemieckich. Poza walką polityczną oskarżano misjonarzy o herezję, którą miało być wprowadzenie barbarzyńskiego języka do obrzędów zarezerwowanych dotąd wyłącznie dla łaciny, greki i hebrajskiego. Po śmierci Cyryla, Metodemu udało się w 880 r. pozyskać od papieża Jana VIII bullę, która zatwierdzała prawo do używania języka słowiańskiego podczas nabożeństw. Nawet oficjalne wsparcie papieża nie uchroniło Metodego od kolejnych etapów sporu z duchowieństwem niemieckim i łacińskim. Jego śmierć w 885 r., wraz z bullą papieża Stefana V, potępiającą liturgię słowiańską, pieczętuje los największego dzieła braci soluńskich. Mimo, że język słowiański nie utrzymał się w liturgii, dalsze losy głagolicy przypominały tak doniosłą rolę, jaką w świecie zachodnim odegrała łacina: poprzez Bałkany zawędrowała ona do Bułgarii i na Ruś, gdzie stała się fundamentem rozwoju wschodniej kultury.

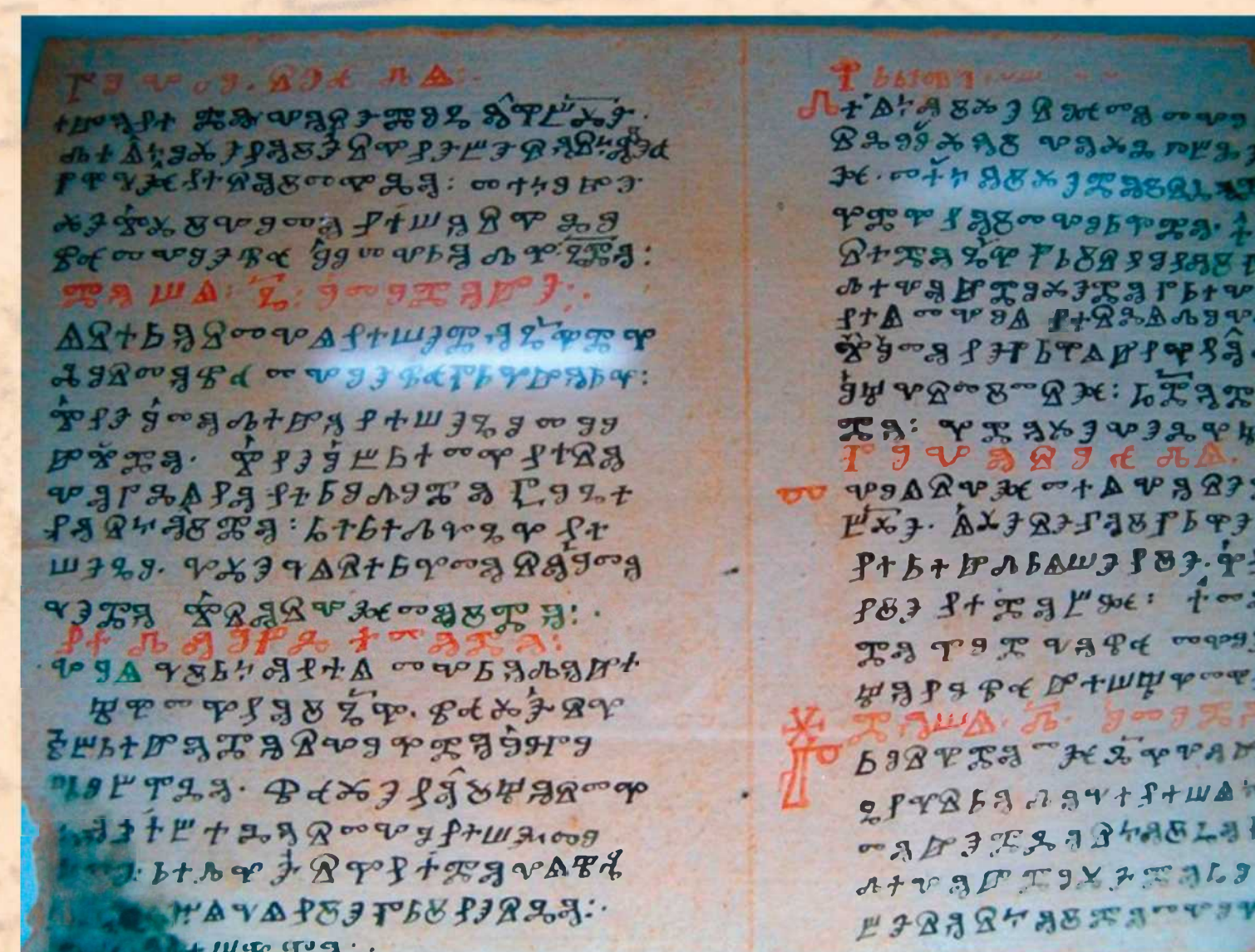
Русский: Остромирово евангелие. Фрагменты рукописи с буквицей Р. Великий Новгород,

English: Ostromir's Gospel (mid 11th century) from the National Library of Russia. It was created by deacon Gregory for his patron, Posadnik Ostromir of Novgorod, in 1056 or 1057.

Первая страница Евангелия от Марка из Зографского кодекса. Рукопись найдена в 1843 году в Зографском монастыре на Афоне.

Российская Национальная Библиотека в Санкт-Петербурге

Przykład zastosowania głagolicy.

Długofalowe efekty działalności Cyryla i Metodego to m.in. wybitny rozwój języka, kultury i piśmiennictwa słowiańskiego; hamowanie ekspansji niemieckiej na Wschód oraz wykorzystanie najstarszego pisma staro-cerkiewno-słowiańskiego – głagolicy. Część z 38 znaków alfabetu została oparta na

Figura św. Metodego - front kościoła Świętych Cyryla i Metodego, Terchowa, Słowacja.

znakach ówczesnego schematu bizantyńskiego, inne według najbardziej popularnej teorii prawdopodobnie pochodziły z istniejącego już pisma słowiańskiego. Około 863 r. głagolica była już w pełni ukształtowana i przybrała znaną współcześnie postać. Następnie pismo to zostało wykorzystane wraz z grecką majuskułą przez jednego z uczniów Cyryla i Metodego do opracowania cyrylicy, alfabetu języka staro-cerkiewno-słowiańskiego, który eksponował bogactwo głosek słowiańskich, wykorzystując już 43 litery. Najdawniejszy zabytek cyrylicy pochodzi z 943 r., w kolejnych dwóch wiekach cyrylica rozprzestrzeniła się z terenów Bułgarii na Serbię oraz Ruś Kijowską. Współczesne alfabety cyrylicy (m.in. rosyjski czy serbski) powstawały dzięki modyfikacjom źródła pierwotnego, związanym przede wszystkim z likwidacją zbędnych znaków (w rosyjskim do 32, w serbskim do 30 liter). W graždance, alfabecie opracowanym na zlecenie Piotra I Wielkiego w początkach XVIII w., początkowo przejęto wszystkie znaki cyrylicy.

